

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Матієвої Яни Сергіївни на тему: «Економічна функція держави: міжнародно-правовий вимір», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 081 «Право» за спеціальністю 081 «Право» 17 березня 2026 року

1. **Актуальність теми дослідження.** Проведене дослідження є надзвичайно актуальним, бо воно поєднує кілька одночасно діючих чинників, що докорінно змінюють характер економічного регулювання. По-перше, для України питання адаптації національного законодавства та інституційних практик до правил і стандартів ЄС залишаються пріоритетними в контексті реалізації Угоди про асоціацію, а це потребує ґрунтовного наукового осмислення механізмів імплементації та гармонізації. По-друге, глобальна цифровізація економіки та поява нових транснаціональних моделей бізнесу ставлять під сумнів традиційні інструменти оподаткування, митного контролю та конкурентного регулювання, тому аналіз міжнародно-правових інструментів і пропозиції щодо їх адаптації до цифрової епохи мають практичне значення для розробки адекватної політики. Якщо міжнародні рамки оподаткування цифрової економіки змінюють правила розподілу оподаткування між юрисдикціями, це прямо впливає на фіскальні можливості держави та вимагає переосмислення національної політики. По-третє, питання податкової прозорості, обміну фінансовою інформацією та протидії агресивному податковому плануванню набувають вирішального значення для відновлення і стабілізації публічних фінансів після воєнних викликів; стандарти автоматичного обміну та пов'язані з ними практики впливають на фіскальну спроможність і потребують вивчення в контексті національної імплементації. Аналіз таких інструментів дозволяє запропонувати практичні кроки з підвищення ефективності адміністрування та протидії ухиленню від оподаткування.

Нарешті, дослідження є актуальним через безперервний зовнішній тиск на економіку та потребу в міжнародній фінансовій допомозі й координації політик: Міжнародний валютний фонд та інші міжнародні інституції активно працюють із Україною над макроекономічною стійкістю та відновленням, тому наукові рекомендації щодо інституційної трансформації й вдосконалення правових механізмів мають безпосереднє практичне застосування.

Поєднання євроінтеграційних зобов'язань, цифрової трансформації економіки, міжнародних податкових реформ та потреби повоєнного відновлення робить тему дисертації не лише своєчасною, але й стратегічно важливою для формування правового та інституційного каркасу економічної політики України.

2. **Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації.** Дисертаційна робота є самостійним

науковим дослідженням, у якому відображено авторські підходи, висновки та пропозиції, спрямовані на вирішення поставлених наукових завдань. Отримані в ході дослідження результати є особистим науковим доробком автора та відображають його власне бачення проблематики дослідження.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і рекомендацій. Висновки, пропозиції та рекомендації, представлені в роботі, є обґрунтованими завдяки логічній структурі викладення матеріалу, послідовному виконанню визначених завдань, апробації результатів, а також узагальнюючим висновкам у розділах та фінальній частині дисертації. Достовірність результатів підтверджується використанням різноманітних наукових методів. Зокрема, для аналізу особливостей міжнародно-правового регулювання економічної функції держави та виявлення спільних рис і відмінностей у підходах різних міжнародних організацій, наприклад, Європейський Союз, ОЕСР та СОТ, було використано формально-правові та порівняльно-правові методи. Історико-правовий метод дозволив встановити походження трансформації економічної функції з суто внутрішньої у сферу міжнародного права. Діалектичні та системно-структурні підходи застосовано для виявлення особливостей міжнародного співробітництва у сфері економічного регулювання та формулювання основних напрямків такої співпраці. Формально-логічний метод (аналіз, синтез та індукція) дав змогу дослідити існуючі теоретичні погляди на правову природу економічної функції держави та оцінити нормативно-правову базу відповідних суспільних відносин. Комплексний підхід до аналізу та поєднання вищезгаданих методів забезпечили глибоке дослідження розвитку і сучасного стану міжнародного виміру економічної функції держави.

4. Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається сучасною трансформацією економічної функції держави під впливом сучасних глобальних викликів, зокрема цифровізації та інтеграції. Головні наукові положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну і становлять особистий здобуток дисертанта та винесені на захист є такі:

вперше:

– системно, комплексно, детально і, в контексті актуальних ідентифікаційних ознак та підтверджуючих їх фактологічної інформації, визначено, досліджено і з'ясовано міжнародно-правовий вимір економічної функції держави, а також його роль і значення в існуванні і функціонуванні держави, їх груп та асоціацій, що співпрацюють на міжнародній арені;

– системно, комплексно, детально, з врахуванням сучасних мегатенденцій в сфері системи світового господарства та з врахуванням особливостей формування, функціонування, новацій та інновацій в системі міжнародного економічного права досліджено і проаналізовано місце, роль та

міжнародно-нормативні механізми реалізації державою економічної функції в системі сучасного суспільства в її ретроспективі, сучасному розумінні та найближчій перспективі;

- системно, комплексно, детально і з врахуванням сучасного стану формування міжнародного економічного правопорядку, а також його нормативної бази, досліджено нормативно-предметні особливості міжнародно-правового регулювання економічної функції держави;

- системно, комплексно, детально, з врахуванням методології перспективного нормативного планування і врегулювання, досліджено, проаналізовано і визначено основоположні аспекти розвитку міжнародно-правових механізмів регулювання економічної функції держави та профільні напрями удосконалення національного законодавства;

удосконалено:

- положення щодо визначення поняття функції держави як головного елемента розуміння економічної функції держави;

- положення відносно того, що оскільки держава виконує багато функцій, зміст яких є досить різноманітним за класифікаційними ознаками, необхідний їх науковий аналіз – при цьому найбільш загальними критеріями розмежування однієї функції від іншої є: по-перше, специфіка об'єкта державного впливу та характер суспільних відносин, на які спрямована діяльність держави у процесі реалізації її повноважень (конкретно-об'єктний критерій); по-друге, зумовлена цими відносинами специфіка змісту кожної функції, тобто певні однорідні або близькі за характером види державної діяльності (специфічно-внутрішній критерій); по-третє, механізми реалізації функцій, які можуть суттєво відрізнятися залежно від рівня розвитку держави, правової системи, політичного режиму та інших факторів (технологічний критерій);

- положення відносно того, що система наднаціональних інституцій ЄС забезпечує не лише формування спільної економічної політики, а й її ефективне застосування та контроль за дотриманням зобов'язань державами-членами – завдяки чому досягається високий ступінь правової інтеграції та узгодженості економічного управління в рамках внутрішнього ринку;

- розуміння ролі і значення міжнародно-правових договорів, що не лише координують економічні відносини між державами, а й виступають потужним чинником трансформації внутрішньої економічної політики, що реалізує економічну функцію держави у глобальному світі, тобто, вони формують правову основу для інтеграції до світової економіки, підвищення прозорості, посилення правових інститутів та забезпечення рівних умов конкуренції;

- розуміння впливу міжнародних фінансових інститутів на національну економічну політику, що є особливо помітним у країнах, які перебувають у процесі

економічної трансформації або зіткнулися з фінансовими кризами, – оскільки виконання умовних програм часто стає каталізатором глибоких структурних змін, модернізації законодавства, зміцнення інституційної спроможності державних органів, а також удосконалення систем управління державними фінансами, – водночас таке втручання часто супроводжується політичними і соціальними викликами, зокрема необхідністю балансувати між вимогами міжнародних кредиторів і національними пріоритетами розвитку;

– питання осмислення багатогранності економічної функції держави, її значення в системі основних функцій державного управління, принципів реалізації та механізмів впливу на економічні процеси, що має темпорально давню й багатофакторну історію – воно не є абсолютно новим, однак з плином часу набуває нових контекстів і змістовних акцентів, – більше того, протягом тривалого періоду цій проблематиці приділяли увагу представники різних галузей знань – філософи, економісти, правознавці, які намагалися визначити межі, форми та ефективність участі держави в економічному житті суспільства;

отримали подальшого розвитку:

– положення про те, що функції держави відображають її активну роль як важливого елемента надбудови щодо економічного та соціального базису суспільства. Через їх реалізацію виконуються основні завдання держави, що визначають її місце та значення у системі суспільних відносин. Діяльність держави проявляється як у внутрішньополітичній сфері через забезпечення правопорядку, регулювання економіки та соціальний захист населення, так і у зовнішньополітичній, що включає здійснення зовнішньої політики, дипломатичну діяльність, участь у міжнародних організаціях і забезпечення національної безпеки;

– положення про те, що правова природа чотирьох фундаментальних економічних свобод: вільного руху товарів, послуг, капіталу та осіб свідчить, по-перше, про їх особливу важливість для становлення і розвиток міжнародного економічного права; по-друге, про те, що вони не є декларативними гаслами, а юридично зобов'язальними нормами, які прямо застосовуються у внутрішньому праві держав-членів; по-третє, їх існування та реалізація зумовлює необхідність постійного оновлення й узгодження національного законодавства з нормами Європейського Союзу, а також чіткого механізму контролю за їх виконанням;

– положення про те, що Європейський Союз демонструє приклад правової інтеграції економічних систем на основі єдиних норм і інститутів, які визначають і спрямовують економічну політику держав-членів, що дозволяє забезпечувати баланс між економічним суверенітетом держав і необхідністю дотримання спільних зобов'язань, що є фундаментом ефективною реалізації економічної функції держави у міжнародно-правовому вимірі;

– положення про те, що у межах новітніх досліджень усе більше уваги приділяється тому, що економічна функція держави не є сталою або універсальною, її зміст, обсяг і форми реалізації постійно трансформуються відповідно до глобальних викликів (економічні кризи, пандемії, збройні конфлікти, кліматичні загрози) – зокрема, сучасні концепції good governance, теорія стійкої економіки (sustainable economy), цифрове управління (digital governance) акцентують увагу на ролі держави як платформи, регулятора системного балансу та гаранта довгострокових суспільних інтересів, а не лише як інструмента економічного адміністрування;

– положення про те, що економічна функція держави виступає однією з ключових складових її загальної ролі у забезпеченні сталого розвитку суспільства, регулюванні економічних процесів та підтримці соціальної стабільності – особливо в умовах сучасного суспільства, що характеризується складною системою взаємозв'язків між державою, ринком і громадянським суспільством, механізми реалізації економічної функції набувають особливого значення як інструменти впливу на розвиток національної економіки.

5. Теоретичне та практичне значення роботи. Теоретичне значення дослідження полягає у розвитку та поглибленні наукових підходів до розуміння економічної функції держави в міжнародно-правовому вимірі. У роботі уточнено зміст і сутність поняття економічної функції держави, обґрунтовано її трансформацію в умовах глобалізації та цифровізації, а також систематизовано міжнародно-правові інструменти її реалізації. Результати дослідження сприяють розвитку теорії держави і права та міжнародного права, розширюють наукові уявлення про механізми реалізації економічної політики держави в умовах діяльності міжнародних інституцій, зокрема ЄС, ОЕСР та СОТ, і можуть бути використані як теоретична основа для подальших наукових досліджень, зокрема, у сфері міжнародного та економічного права

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що правовий аналіз, який містить дисертація, основні положення й висновки відображають становлення й розвиток сучасного розуміння поняття економічної функції держави у міжнародно-правовому вимірі, формування та реалізації такої функції, перспективи розвитку міжнародно-правових механізмів регулювання її.

Необхідно вирізнити такі аспекти застосування результатів дисертації:

– науково-дослідний: вперше в національній науці про міжнародне право було проведено комплексний аналіз міжнародних документів, що стосуються економічної функції держави, які до цього часу не були предметом спеціальних наукових досліджень. Положення та висновки дисертації можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень;

– науково-освітній: наукові положення, викладені в дисертації, можуть бути використані при викладанні курсів «Міжнародне право», «Право

Європейського Союзу» та «Міжнародне економічне право», «Економічне право», «Цифрове право», а також для вдосконалення навчальних програм і підготовки підручників;

– практичний: результати дисертації можуть бути використані в законодавчій діяльності органів державної влади України для вдосконалення законодавства у сфері економічного регулювання, а також для підготовки та підвищення кваліфікації юристів.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації у наукових працях, опублікованих автором. Основні положення та результати дисертації були відображені у 8 публікаціях. Серед них: 3 наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Матієва Я. С. Роль міжнародних економічних організацій у визначенні економічної функції держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 670–672. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/162>.

2. Матієва Я. С. Міжнародні економічні санкції та їх вплив на економічну функцію держави. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 765–771. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.112>.

3. Матієва Я. С. Праксеологічно-функціональні тенденції удосконалення економічної інтеграції Європейського Союзу: до постановки проблеми. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 709–713. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.125>.

5 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Матієва Я. С. Визначення поняття економічної інтеграції. *Конституційне право ЄС в аспекті євроінтеграції України* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21 квітня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 354–356.

2. Матієва Я. С. Стратегія розвитку економічної інтеграції у країнах-членах Європейського Союзу. *Європейські стандарти освітніх програм: молодь і наука* : матеріали круглого столу. Київ: НАУ, 2022. С. 39–40.

3. Матієва Я. С. Процес становлення та причин розвитку нового економічного конституціоналізму. Матеріали круглого столу з нагоди Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: тези доповідей. Київ: НАУ, 2023. С. 90–91.

4. Матієва Я. С. Прецедентне право фінансової кризи та інституційна розбудова Європейського Союзу. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24 лютого 2023 р.). Київ: НАУ, 2023. С. 206–207.

5. Матієва Я. С. Особливості економічної інтеграції АСЕАН. Юридичні аспекти протидії сучасним загрозам сталому розвитку: тези доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 07 червня 2024 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. С. 285–289.

7. **Відповідність чинним вимогам.** Анотація, структура та обсяг дисертації відповідають установленим вимогам. Дослідження Матієвої Яни Сергіївни на тему «Економічна функція держави: міжнародно-правовий вимір» є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке є цінним для розвитку сучасної юридичної науки. Науковий рівень дисертації відповідає вимогам, які визначені у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

8. **Оцінка мови та стилю дисертації.** Дисертація написана українською мовою відповідно до норм правопису, а характер викладу матеріалу відповідає науковому стилю.

9. **Рекомендація дисертації до подання у разову спеціалізовану вчену раду.** Результати дисертації обговорено на засіданні кафедри міжнародного права від 17 березня 2026 року (Протокол № 8). За результатами засідання кафедри ухвалено рішення про надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Матієвої Яни Сергіївни на тему «Економічна функція держави: міжнародно-правовий вимір».

Головуюча на засіданні,
завідувачка кафедри міжнародного права
ДВНЗ «УжНУ»

Ольга КОТЛЯР

Підпис Ольги Котляр засвідчую:
Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

Олена МЕЛЬНИК